

Юрій Хробак

студент 4 курсу Інституту права
Львівського державного університету внутрішніх справ

Право на вільний вибір місця проживання

З прийняттям Конституції України наша держава обрала напрям на утвердження та забезпечення прав і свобод людини. Доказом цього є закріплення у ст. 3 Конституції України, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Вагоме місце у переліку основоположних прав людини є права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання. Проте дані права перебувають у постійному динамічному русі у зв'язку з стрімким розвитком суспільного життя [2].

Одним з найважливіших природних прав людини є право на вільний вибір місця проживання. У Конституції України закріплено право кожного, хто на законних підставах перебуває на території України, вільно пересуватися та обирати місце проживання. У той же час недотримання фізичною особою закріпленого в законодавстві порядку реалізації права на вільний вибір місця проживання, пов'язаного із реєстрацією місця проживання, може мати негативні наслідки як для самої особи, так і завдати шкоди правам та інтересам інших осіб [4].

Право на свободу пересування і вільний вибір місця проживання, як і всі інші права і свободи людини і громадянина, пройшло історію формування та розвитку уявлень від примітивних, недосконалих до сучасних розвинених,

що оволоділи свідомістю якщо не всієї людської спільноти, то більшої її частини. Загальна декларація прав людини 1948р. вперше закріпила право людини на свободу обрання собі місця проживання. Стаття 13 цього міжнародного правового документа проголосила: «Кожна людина має право вільно пересуватися і обирати собі місце проживання у межах кожної держави. Кожна людина має право покинути будь-яку країну, включаючи й свою власну, і повернутися у свою країну» [5].

Цивільний кодекс також надає гарантії кожній особі щодо місця проживання. Відповідно до положень ст. 310 ЦК України, фізична особа має право на місце проживання, а також на вільний його вибір та зміну, крім випадків, встановлених законом [1].

Виходячи із класифікації прав і свобод різними критеріями, можна сказати, що в залежності від суб'єкта класифікації свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України є неподільними як щодо людини, так і громадянина. Перший і другий суб'єкти правовідносин користуються цим правом. Адже ст. 33 Конституції України гарантує ці права і свободи кожному, тобто і громадянину України, і іноземцеві, і особі без громадянства [5].

По-різному характеризують за змістом свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право залишити територію України окремі вчені як науки конституційного права, так і адміністративного. Частина відносять ці права та свободи до особистих, або громадянських, інші – до політичних прав і свобод.

Аналізуючи вищезгадану норму Основного закону, можемо зробити такі висновки: по-перше, реалізація права на свободу пересування і вільний вибір місця проживання здійснюється такими правомочностями: право на в'їзд та виїзд з території країни, на якій особа перебуває, право вільного пересування у межах цієї території, право на вільний вибір місця проживання; по-друге, вказані свободи належать усім, хто на законних підставах перебуває на території України (громадянам, іноземцям, апатридам); по-третє, зазначені права можуть бути обмежені законом, а отже – не є абсолютними.

Актуальною наразі є така підстава обмеження права на свободу пересування і вільного вибору місця проживання, як введення воєнного чи надзвичайного стану. В Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи з тимчасового обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема особливий режим в'їзду та виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів.

У сучасних реаліях важливою проблемою є дотримання прав на свободу пересування та на вільний вибір місця проживання на території анексованої Автономної Республіки Крим і тимчасово окупованих територіях, а також біженців і біженців переселенців. Такі правозахисні організації, як Регіональний центр прав людини, Українська Гельсінська спілка з прав людини та CHROT у тематичному огляді ситуації з правами

людини в умовах окупації в рамках проекту «Крим без правил», перший випуск якого присвячений свободі пересування і свободі вибору місця проживання [2].

На користь того, що свобода на пересування, вільний вибір місця проживання та право вільно залишати територію України є особистими, громадянськими правами і свободами, свідчить також їх розглядання як свободу приймати рішення незалежно від держави, вони носять універсальний характер, неподільні, взаємопов'язані і взаємообумовлені та є надбанням кожної людини. Ці права «належать індивідові внаслідок того, що він є людиною. Вони співвідносяться з широким континуумом цінностей, що універсальні за своїм характером і в деяких значеннях однаково притаманні всім людським істотам» [5].

Отже, з огляду на вищесказане, можемо зробити висновок: передбачені законодавством обмеження вільного вибору місця проживання та свободи пересування здійснюються з метою забезпечення безпеки України, охорони громадського порядку, здоров'я, захисту прав і законних інтересів її громадян та інших осіб, які на законних підставах проживають в Україні.

Література

1. Цивільний кодекс України: від 16.01.2003 р. № 435–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Удод М. В., Рігоц О. І. Обмеження прав людини на свободу пересування і вільного вибору місця проживання під час воєнного та надзвичайного станів, с. 86-89. URL: https://vspu.edu.ua/content/confer/k_1002.pdf#page=86
3. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Бортнік О. Г., Степаненко Т. В. Окремі аспекти реалізації права на вільний вибір місця проживання, ПРАВО І БЕЗПЕКА. 2013.с. 18-22. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/19f7c8b6-9454-42b4-9feb-b9f0675a5cb5/content>
5. Аносенков А. А. Свобода пересування та вільний вибір місця проживання в системі прав людини, 2007р., с. 143-148. URL: <http://www.apdp.in.ua/v35/33.pdf>

Юридичний факультет Національного університету
біоресурсів і природокористування України
Інститут права Львівського державного університету
внутрішніх справ
Юридичний факультет Запорізького національного
університету
Юридичний факультет Сумського Національного
аграрного університету
Студентський науковий гурток «Клуб юних теоретиків»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХVІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

17 жовтня 2024 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XVIII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

**Проблеми юридичної науки очима молодих науковців : зб. наук. пр. XVIII Всеукр.
наук.-практ. онлайн-конф. (м. Київ, 17 жовтня 2024 р.) / Укладачка: Віра Качур. К.,
2024. 420 с.**

У збірнику подані наукові здобутки учасників, що присвячені проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

**За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та
наукові керівники**